

'Bétsből, Februárius' 10-dikén 1818.

*Portugallia, Brasilia és Algarbia
egyesült Országok.*

Minémü viszontagságokkal volt öszveköltetve Austriai fő Hercegaszszony *Leopoldinának* a' Portugallia Brazilia's Algarbia egyesült Országok' Koronaörököse' eljegyzett életpárjának tengeri utazása, és miképpen fogadták az Európai Printzaszszonyt az új világban, igen körülállácosan leírta Cs. Kir. Természetvígáló *Natterer* úr az *Augusta* hajón Nov. 8-dikán költ levelében. Annak foglalatlja ez: *Funchal* városát Sept. 13-dikán elhagyván dél-nyugotnak tartotunk. *Palma* szigetét harmad nap mulva láttuk, és nyugotra mentünk-el mellett, némellyek *Pico de Teneriffa* szigetét is mondják hogy látták. Ettől fogva semmi sziget, vagy tsak olyan forma is mint a' száraz föld, szemünkbe nem tűnt, hanem a' tsupa tenger ritkaságai foglaltostokdatták nem minden félelem nélkül figyelmünket. Sept. 22-dikén igen sok repülő halakat láttunk, mellyeknek repülések igen sebes, és ottan ottan 100 lépésnyire is kiterjed; olly rekkenő meleg volt, hogy azt gondoltuk, hogy mind el kell a' hajószobában; a' hévség miatt vesznünk. Másnap egy halat (*scomber thynnus*) fogtak szigonnyal, melyből én egynehány bélférgeket vettem-ki. Több napokig együtt utazott egy sereg Európai házi fetske velünk, de íható vizek nem lévén, a' szomjuság miatt mind elveszték. — Oct. 4-dik napján megszün-

vén az azelőtt való éjtzakán megeredt esső, gallaba öltözködött az *Augusta* hajó Felsőes Császárunk' neve napjának meginneplésére. Ez a' galla abból állott hogy az Austriai és Portugalliai vitorlákat felvonták, veres és sejér hadi ruhákat raggattak ki, és reggel, délbe's este 21 Salvét löttek ágyuval. A' két *Linea* hajókon, és a' *S. Sebastianon* is hasonlóképpen tisztelettételi czeremoniák tettek. A' széltendesség vagy ellenkező szelek miatt tsak igen lassan ereshettünk előre; semmi nevezetes dolog nem történt; a' madarak közül szélvészmadár (*procellaria pelagica*) és puffinor jött olykor előnkbe; repülőhalakat is láttunk de tsak egy *Phaëtont* vagy napfordulási madarat se. A' Melegmérő többnyire 21° 22ⁱ—on állott délben (az árnyékon. Oct. 12-dik napján a' Portugalliai's Braziliai Király ő Felsőségének neve napját innepelték. Mennél közelebb mentünk az Aequatorhoz, annál inkább kissebedett a' meleg. — 16-dikban egy háromárbotzfas hajó tűnt elénkbe napkelet felé; a' *Don Juan VI.* mindjárt egy ágyú lövést tett, melly arra való volt, hogy a' látott hajó vonja-fel vitorláit; anglus hajó volt; miolta elindultunk, még két hajót láttunk tsak ezen kívül. 17-dikben estvéli 9 óra tájban mentünk az Aequatoron által. Szokásban van a' hajóslegényeknél, hogy mikor az Aequatoron keresztül mennek, megkeresztelkednek; más nap tehát a' mi matrózaink is reggel mindjárt hozzá fogtak

a' keresztelési tzeremoniákhoz; tsak kevesen voltak közöttök, kik már azelőtt által mentek volna az Acquatoron. A' szél ekkor erősebben és reánk nézve kedvezőbben kezdett déli keletfelől fúni, úgy hogy minden nap 100—170 tengerimérföldeket is elmehtünk. Oct. 25-dikán láttam a' legelső Fregatmadarat (*Pelecanus Aquilus*) a' déli szélességnek $12^{\circ} 51'$ — és Paristol a' nyugoti hosszúságnak $33^{\circ} 27'$ n voltunk. A' hēvség mind inkább alább hagyott, mennél jobban haladtunk dél felé. Oct. 29-dikén már a' déli szélességnek $21^{\circ} 26'$ -ánál voltunk. A' Thermometrum 17° -on alól állott. Igen nagy szél kerekedett északi kelet felől, és nem hogy alább hagyott volna, de még erősebbé lett, úgy hogy már délután szélvészszé változott. A' tenger kegyetlenül hánykodott; egész éjtzaka dühöködött a' szélvész. Az én szobamba igen sok víz hejtött az ablaknak rosszul záródó tábláján, és sok holmimet által nedvesítette. A' szélvész még 30-dikban is egész nap tartott, hanem egy keveset tsakugyan gyengült. A' *Don Juan VI.* a' mult éjtzakán elvált a' többi hajóktól, tsak a' *S. Sebastian* láttuk, mellynek mi míg tsak lehetett utánna siettünk, de ez is egyszer tsak elenyészett, és világossági jeladásainkra nem válaszolt. Oct. 31-dikén megállott a' szél, egyik lineahajót sem lehetett látni, — a' fregáthajónak tsak egy két vitorlái voltak kifeszítve hogy lassan menjen, de az egész nap tsak társainknak sorsokon való töprenkedésben telt el. Éjtzaka sokszor rakétákat hoztátgattunk fel, de nem felelt senki vizsza. Nov. 1-ső napján voltunk olyan szerentsések, hogy viradtakor a' két lineahajókat megláthattuk; de nagyon messze utánnunk; a' fregáthajó mindjárt megfordult, és vissza evezett, hogy megtudakozná mint van a' Fő Hertzegasszony; és ő Excja *Eltz* Gróf. Örültünk midőn

megtudtuk, hogy semmi szerent-éllenség sem esett. A' tenger egy kevésé megtsendesedett; de Nov. 2-dikén ismét nagy szél támadott, úgy hogy a' következő napon újra elkezdett a' szélvész ijjeszategetni bennünket, de délutánra majd ismét tsendesebb lett az idő; este felé még egynéhány balakat fogtunk, és így mult el ez a' nap tölünk. — 3-dikben viradtakor tünt szemünkbe ama már régen óhajtott *Cabo Frio* mintegy 25 tengerimérföldnyire. Midőn 9 órakor a' tározhoz közelítettünk, felvonták vitorlazászlóikat mind a' két lineahajónk, és a' *S. Sebastian* 2 ágyulövéssel Salvét adott. Az *Augusta* is hasonlóképpen felvonta vitorlazászlóját, és a' Salvét kilötte, mint hogy ő Felségének a' Királynának nere napja volt, és hogy a' *Cabo Frio* lévő Telegrafusnak, melly a' *Rio Janeiro*-val közösülésben van, tudtára adassék a' Fő Hertzegasszonynak megérkezése. Halkal evezgettünk gyenge széllel nyugot felé a' szaroznak, semmi reménségünk sem volt, hogy még ez nap *Rio de Janeiro* elérjünk. Tsak 5-dikén láttuk távolról az oda való bemenetelt, a' szél igen gyengén fútt, tsak délután 4 órajában voltak a' hajók a' bemenettel szemközt. Ő Excja de *Vianna* Gróf Királyi Hamarás, a' Királynak arannyal pompásan feltzifrázott parádébajóján léjött a' tengeröbölhöl a' Fő Hertzegasszonynak a' Király nevében való köszöntésére. Meszszelátótsön láttuk az *Austria* nevü Cs. K. hadihajót az öbölnek közepében; melly elénkbe hajóközött. 5 órakor értük-el a' bemenetelt; a' *S. Cruz* erősségből 21 ágyulövérekkel köszöntötek bennünket, a' mit minden egyéb megerősített helyek, batteriák, és hadihajók is tselekedtek. Így evezttünk előre; *Don Juan VI.* ment legelől sok tsónakoktól körülvetetve, azután a' hadi hajó, és a' *S. Sebastian*. A' mint a' legelső line

hajó az *Austria* mellett elevezett, mely ezelőtt hasonlóképpen Salvét lőtt, és oldalra vette magát, minden hajóslágények parádéba ki voltak állítva, és 3-szor kiáltottak Vivatot. Most már *Ilha de Co-brast* (kigyók szigetét) elértük, mellynek keleti tsutsánál a' Fregáthajó 7 óra tájban megvetette a' vasmatskáját. - *Don Juan VI.* annak északi részén állapodott meg; melly alkalmatossággal ismét a' Salve lövések durrogtak. Későbbre a' *S. Sebastian* is a' *Don Juan VI.* mellett vette magát.

Ő Felsége a' Király a' Kir. Familiával egyetemben a' tengeri hajóépítő helyre ment, hogy a' lineahajón lévő Cs. K. Fő Hertzegasszonyhoz menjen. Eljűván ő Felségek a' lineahajóhoz, a' Felséges Koronaörökösne Marquis *Castello Melhor* ő Excellenziajának karján a' Kir. gályára által ment, és minekutánna ő Felségeket 's a' Fő Uraságokat megköszöntötte volna, kevés idő múlva ismét vissza tért a' linea hajóra, a' mit a' Királyné, a' Koronaörökös, és a' Kir. Hertzegek, 's Hertzegasszonyok hasonlóképpen tselekedtek. Majd ismét tsak hamar lementek ezek a' gályára a' Királyhoz a' ki alatt maradt, és azzal az óhajással tértek vissza, hogy bártsak minél rövidebb lenne a' Fő Hertzegasszonytól való elválásoknak ideje! Mikor a' gallya vissza indult, valamint mikor megérkezett is mindenfelé Salvékat lövöldöztek. Estve 9 óra felé volt az idő, az egész város, minden erősségek és hajók kíváltképpen pedig a' hajóépítőhely, igen pompásan ki voltak világosítva.

Nov. 6 dikán a' *S. Sebastianra* mentünk által ő Excjának Gróf *Eltznek* udvarlására, és azután behajókáztunk a' városba, melly a' mi állásunktól mintegy fél orányira volt. Láttuk ott az utsákon, a' merre a' Fő Hertzegasszonynak bemenetele ki volt hirdetve, a' lakosokat

házaik' homlokelejenek selyemfirhangokkal, és szőnyegekkkel való beaggatásával foglalatoskodni. Az utak zöldellő levelekkel és virágokkal voltak beterítve. A' hajóépítőhelytől fogva a' Kir. Udv. Templomig 3 pompás diadalmi boltozatokat lehetett látni, mellyek külömbféle tszfráságokkal, a' tárgynak méltóságához alkalmaztatott ábrázolásokkal és a' Felséges házaspárnak neveivel ékeskedtek. A' tengerfelől pedig gyönyörűséggel lehetett szemlélni az egészen vitorlazászlókkal 's hajókötelekkel beaggított hadi hajókat, és különösen a' két Austriai Fregátokat, mellyek igen szép izléssel be voltak vitorlázva.

Natterer úrnak ezen levelében eléggé körülállásosan le van ugyan az egész pompás bemenetel is írva; de minthogy ugyan arról két *Rio Janeiroi* Udv. újságdarabok érkeztek hozzánk: tehát ezek szerént írjuk azt mi is le. Egyébaránt *Natterer* úr még tudós társai felől is emlékezik, kikről azt írja, hogy szorgalmasan gyűjtik a' természeti dolgokat. A' Fregáthajók, úgymond végezetre, *Martiusnak* a' közepén indulván meg Europa felé, addig reménylem, hogy gyűjthetek ezen tájékon annyit, hogy valamit haza küldhessek.

A' mit a' *Rio Janeiroi* Udv. újság a' Fő Hertzegasszonynak fogadtatásáról ír, rövideden ide megy ki. "82 napi tengeri utazás után elérkezett végre az az örömdetes nap, melly a' Fő Hertzegasszony kétségesskedéseinek véget vetett, az új világ várását pedig megkoronázta. Nov. 6 dika olly nap volt, mellyen valamerre tekintett az ember, mindenfelé tsak azt látta; hogy miképpen iparkodik minden lélek a' szőron és tengeren örömet kijelenteni. De a' K. Familiájé volt tulajdonképpen az öröm, és itt is a' Koronaörökösé, kinek olly régtől fogva chajtott jegycsét már tsak ugyan nem kellett

félteni a' kegyetlen szélvészöl, vagy a' tengernek dühösködő habjaitól. Még a' fő Herczegaszszony a' hajóban volt; dél előtt 11 órakor indult-ki a' Fels. Királyné a' Kir. palotából számos kísérelével oda a' hol kellett ő Fő Herczegaszszonyának a' szározra kiszállani, ilyen rendel: Elöl ment egy lovas osztály; ezt követték a' Kir. Lovászmesterek, ezek után ment a' fő Kamarás. Az első kotsiban az Udvari tisztviselők (Viadores) mentek, a' másodikban ő Felsege a' Királyné két Kir. Herczegaszszonyokkal ült; a' 3-dikban a' több Kir. Herczegaszszonyok; a' 4 dikben a' Fő Udvarmesternék és az ötödikben az első és második rangú Udv. Dámák ültek. — 12 óra után kevéssel a' Király ő Felsege, Udvarának Nagygyaitól és egyéb Udv. embereitől kísérelve közelített a' tengeri hajóépítőhelyhez, és a' Királynét 's Kir. Herczegaszszonyokat gályájára felvén ágyú durrogások 's puskalövöldözések között evezett a' *Don Juan VI.* hajóra a' Fő Herczegaszszonyok elvitelére. Abban a' szempillantásban mellyben a' Koronaörökösne a' Lineahajóbol kiszállott, mindenféle az örvendezésnek mindenféle jelei látszottak, és hallattak. Egy hid tsak tsupán az ő kiszállására volt építve. A' hajóbol való kiszállás délután 2 órakor esett. Ő Felsegek és az új Fels. házaspár a' városnak minden nagyobb utzáit bejárták a' népnek örvendező kiáltásai között; több diadalmi boltozatok alatt mentek-el, míg végre a' templomba értek, a' papi megáldás elvételére. A' Kir. Familia ezután a' várba visszament és az ablakokrol mutatta magát az egybegyűlt sokaságnak. Estve felé ismét hajóra ültek, hogy a' *St. Christavao* várba mennének a' hol a' kotsik várak, mellyek a' Boavista nevű várba való menetelre voltak rendeltetve. — A' következő napon *Eltz* Gróf ő Excja mint Austriai rendkívül való Követ Audientziá-

ra bocsáttatott. Estve a' Diplomai Test együtt volt, és az öszveséges nemességű Felsegeknek bemutatott. Theatromi 's musikai multságok vetettek véget a' napi örvendezésnek. 8-dikban a' Küvet úr a' Királyné ő Felsegénél volt audientzián. Estve a' *St. Juan* nevű Theatrumban az egész Kir. Familia megjelent. Ezen 5 egész napokon a' nép mindenféle vigadozási ceremóniákkal kimutatta örömét. 15-dikben mint a' Koronaörökösne nek neve napján nagy galla volt az udvarnál, és több megütszeltetések történtek.

Frantzia Ország.

A' Követek kamarájában a' Rekrutázás törvénye mellett vagy ellen tartott beszédek közül most ezeket közöljük: —

Jan. 17-dikén Bignon és Camille Jordan urak a' törvény megállására voltak azzal a' kivétellel, hogy a' kamarákban esztendőnként itéltesse meg, mennyi katonát kell felszedni. Az első megmutogatta, hogy mikor a' Conscriptiót eltörlötte a' mostani Constitutio, akkor nem minden rekrutázást, hanem a' katonaszedésnek tsak azt az alyanszivkeserítő módját törlötte-el, melly szerént egész nemzetségek felszedettek; a' második pedig különösen az előmozdúlás' módját támogatta azzal a' még mástól fel nem hozott okkal, hogy ha a' Király polgári tisztviselőket, 's bírakat linevezhet, miért ne katonatisztelket. *Salaberry* úrnak Royalista-Armádiáját derekasan megrángatta.

Jan. 19-dikén Bonald úr megmutatta hogy a' szóban forgó törvény a' Conscriptiót eltörlő Constitutio' találaty ellen van, és hogy mikor azelőtt a' Frantziáknál kényszerített katonaság volt, adók helyett volt az a' népre vetve; ugy de most annyit kell a' népnek adózni, hogy már nem is lehet többet rajta kivenni.

és még is ezen új terhek mellett a' régi-
ek is rajta hagyatnak. Továbbá azt mon-
dotta, hogy kényszerített katonákkal és
csak olyanokkal lehet országokat hódol-
tatni, mint hajdan Roma Asiát 's Afrikát
meghódoltatta; de az erőltetett szolgálat
semmivé teszi az igazi katonai tüzet. Egész
Európa kárhóztatta, így beszélt tovább
a' rahszolgákkal való kereskedést, és mi
annak közepén állítunk é' olyan ember-
vásárokat-fel, a' hol egyik atya, fia' meg-
szabadításáért, másik atyával alkudozik,
ennek fiának a' vére felett. Az esztendei
voksolás szükségtelen. Az erőltetett szol-
gálatból utóbb csak a' lenne hogy kato-
nai igazgatás állana lábra, a' mikor oszt-
tán egy ditsősségszomjuzó ember kardját
oda tehetné, a' hol most Elölülönknek a'
tsengetyűje áll, és Kamaránknak az ajta-
jára ezt írhatná: *Chambre à louer* (ez
a' kam-ra, kiadó). *Morisset* mellette,
de Pontet ellene volt a' Törvénynek:
Solithac védelmezte azt, mindazáltal az
esztendeji katonaszedésnek a' Kamarák
által való meghatározását abhol az okbol
nem hagyván helybe, mivel a' Monar-
chiát attól lehetne féltetni, hogy ágyugo-
lyobisok helyett fekete golyóbisokkal lö-
völdöztetne az öszve; a' Veteranusok' le-
gióji helyett egy más tartalék sereget jo-
vallott, melynek egyik része 26—29, a'
másik 29—32 esztendős vagy már szolgál-
taljokat végzett, vagy fiatal katonákból
állana. Ezt a' Reserva dolgát *Vorsin*
de Gartempe olly fontosnak mondja,
hogy ő maga, úgymond, vélekedését még
csak ki sem meri az eránt nyilatkoz-
tatni.

Jan. 20-dikán benyújtván a' Köve-
tek kamarájába az *Itineraire de Bou-
naparte de l' Ile d' Elbe à St. Helene*
tízü könyv, ismét a' Rekrutázás-törvé-
nye jött szóba. *Sartelon* mentette azt,
de Villele pedig szám'alan sok ellenmon-
dásokat talált abban; *Bonaldnak* már

oda fent elő adott értelme mellett ma-
radt a' kényszerített szolgálatra nézve, és
azt hogy a' verbuálás is elegendő volna
azzal igyekezett megmutatni, hogy igen
sokakat vissza kellett igazítani mikor a'
mostani gyalog sereget formálták; még
most is, úgymond, legalább is 300,000
katona van határozatlan szabadsággal ha-
zájában, a' multt esztendőben magok aján-
lották igen sokan magokat katonáknak az
iszonyú nagy drágaság miatt, 's vissza kül-
dettek. Mitsoda jusson mondhatja to-
vábbá a' Minister azt, hogy ennek a' tör-
vénynek az állandóság egy különös tulaj-
donsága? Sohó, úgy mond ő, ezt az ál-
landóságot fel nem találja benne, t. i.
nem a' régi katonákra nézve, kiknek há-
zi nyugodalmokat a' Veteranusi szolgál-
lattel kell feltserélni, — nem a' fiatalok-
ra nézve; a' kik abban a' reménységben,
hogy vége van a' Conscriptionnak, meg-
házosodtak, és most majd ismét a' sors-
vonás' kotzkájára ki kell tenniük mago-
kat, — sem végre a' Tisztekre nézve,
kik a' régibb szolgálat jussánál fogva akar-
ván fellyebb menni, midőn majd ezen
jussok megsértődik, és ezért panaszo-
kodni fognak, a' Ministerek kényeknek
tétetnek-ki, és az igazságtalanság 's füg-
getlenség között kell nekik vesztegelni.
Távol legyen az én tölem, hogy én azt
vitatnám, mintha Frantzia Országának ma-
gát a' Szomszéd Hatalmasságok katonas-
systemájához kellene mérni. Csak azt
akarom hogy azt kívánják tőlünk a' mit
szükségesnek itélnek. 30 esztendőknél
elforgása alatt az erőszak, és ravaszság
szörnyű magamegeröltetésébe került ha-
zánknak; de mi lett mind azokból a' Kor-
mányokból, mellyek katonai erejeket fe-
lette megeröltették? Az esztelenek sem-
mivé lettek. Ezután a' Reservára nézve
a' maga plánumát adta elő. Azután azt
táfolta-meg, hogy az új katonai Systema
a' polgári rendelkezések' megállásának is zá-

loga. Mitsoda állapotban vannak ugyan o'ri polgári rendelkezéseitek, hogy azoktól a' katonai systemának úgy leendő kormányozását reménylitek, hogy ez a' szabadság állapotjában veszedelmessé ne lehessen? Sohól se talállok alkalmas szerkeztetésre. A' Constitutiós Monarchia be van hozva, és még most is mindenütt vagy a' köztársaságnak vagy a' Despotismusnak törvényei uralkodnak; a' *Maireket* leteszik, annélkül hogy magokat megigazíthatnák, a' szabad városi tanácsosokat nem a' közönséghez tartozó emberek választják 's a' többi. Erre *Chauvelin* és többek felszóval azt mondták hogy: „i g a z” — *Barante* Kir. Biztos azon fundálta a' törvényt mentő beszédét, hogy miolta a' nemes embereknek nintsenek Vasallusaik, azolta minden embernek egyformán kell a' katonáskodás terhében részesülni, így volt ez már a' revolutzió előtt is; a' mi pedig a' Conscriptioban nem jó volt, az az új törvényben el van egészen mellözve. A' régilih szolgálat szerént való előmozdulást így védelmezte: egy részről tudni kell a' tiszteknek, hogy nem tsupa önkénytől függ előmenetelek; más részről padig a' haza' oltalmazóinak is bizonyosoknak kell lenni, hogy nem tapasztalatlan tiszték vezetik őket a' mészárszékre. *Crignon d'Azouerne* ellenkező beszédét *Brunn de Villerenne* mentő beszéde váltotta fel. Ő (az utolsó) ugymond, a' Veteranusok Legióját úgy nézi mint még annyi nemzeti testőrző seregeket.

* * *

Scheffer urat, tudvalévő perében, t. i. a' szabadságnak Frantzisországban való állapotjáról írott könyvéért a' Párisi fenyítő politziai törvényszék 3 hónapi tömlőtze, és 200 frankból álló pénzfizetésre, továbbá még arra is ítélte, hogy egy egész esztendeig a' Felső Politziának felvigyázása alatt legyen, és 1000 Frank-

ból álló kezességi summát tegyen-lejő magaviseletének zálogául. Ezen ítéletet, igen keménynek találván *Scheffer* úro fellyebb appellált.

* * *

A' Páirek kamarájának 25-dik Januariusi ülésében, a' nyomtatás szabadságát tárgyazó törvényjavallás 102 vokokkal 59 ellen vissza vettetett.

* * *

Már mind elvitték *Rhodesz*ből, a' *Fueldes* meggyilkolásáért berádóttakat *Alby* városába. Mikor éppen kotsira kellett ülni, *Bastide* igen nagyon zúgódott. „Soha, úgy mond, vissza nem térek ebbe az átkozott tartományba, a' hol, bánom, hogy születtettem, olyan helyre veszem magamat, a' hol nem bnozzák így az embert.” Egy kevés kóromkodás után bort és kenyert kért, melyet molión megevett.

Afrikai Ragadozó Státusok.

A' mit a' minap az *Algiriai* Deynek szilaj magaviseletéről írtunk, tsak ugyan nem mendemonda beszéd, hanem valóságos igaz az. Egy magános levélben az egész történetnek a' környölállásai pontosan kifejtgetve levannak írva, t. i. hogy miből eredt az egész dolog, miképpen akarták a' Deyt haszontalan es. ére hozni 's a' t? A' minapához adjuk ezen levélből mi azt a' mi következik. Minekutánna a' Sardiniai Vice Consul *Delfino* úr megtudta volna egy Sardiniai vitorlazászló alatt lévő gazdagon megterhelt hajónak abhol az okból való elfogattatását, hogy a' Scontrinója vagy a' pa. susa, mely nem egyéb egy könyvből kimetszett pergamen darabnál, mélynek a' könyvben lévő felét a' Barbarusoknak szokták adni, a' má-

sik pedig marad annál a' ki hasznát akarja venni, nem egészen illik össze darabjával, — egyszeribe jelentést tett a' Sardiniai Consul Carron urnak, a' ki ismét az Anglus Consul Donel urat tudósította felőlle. Más nap a' két Sardiniai Consul mindjárt a' Tengeri dolgokra ügyelő Ministerhez és az Admiralishoz mentek, kik a' dologban addig semmit végezni nem akartak, míg az elfogó hajó meg nem érkezne. Megérkezvén ez, hívják mindjárt a' Sardiniai Consul ki a' Vice Consulal meg is jelent. Hozzájuk adta a' Spanyol Agens is magát, kinek hasonló panasa volt 3 hajóknak elvételeért. Itt még meglehetősen ment a' dolog; mivel megmutatták; hogy tsak egy löszörnyi a' különbség a' passuson, a' mi a' melegnek és nedvességnek a' következése lehet, egyéb papirosok pedig mind jó állapotban vannak; de a' Dey se jót se rosszat nem végezett, hanem a' Deytől függesztette fel a' dolgot, és annál tett jelentést. Elmennek a' Consulok a' Deyhez is, de ezt oly rossz kedvbe találják, hogy minden világos megmutatásokat és az Admiralitásnak megvizsgálására való utallásokat így viszonzta, hogy nem kell neki több bíró, jó szeműek vannak őzeki, és jól tudja mit csinál, egyébaránt már többé nem is rajta áll a' hajóban zsalátatott, és confiscáltt portékákat vissza adni, mivel katonái mindjárt fellázadnának ellene. Azt is hozzá adta, hogy hiszen maga az elfogott Hajó Kapitánya is megesmerete irásban a' Scontrino hibás voltát, a' mi fájdalom! így is történt; ha különben nem tetszik a' Consuloknak, elöttök az út. Ekkor abba hagyták a' Consulok a' dolgot, hanem Nov. 22-dikén ismét próbát tettek. A' Sardiniai Vice Consul török Oratziót tartott a' Dey előtt, de minden haszon nélkül, még ötöt és az Anglus Consul (mert a' Frantzia Con-

zulon kívül mind ott volt a' többi) dühösen fenyegette azt mondván a' többek között: nem kell nekem a' tenger, többet terem az én országom mint a' mennyit alattvalóim megemésztenek. Ezután a' Sardiniai és Spanyol Consuloknak fordult, ezek, úgymond, az ellenem forralt egyesülésnek fejei, igazi Muselman nem Keresztény vagyok én 's a' t. Haragjában törökül testörző Kapitányának a' szerentsétlen *Belzamontnak* meggyilkolását parantsolta. A' minap azt irtuk erről az ifjurol, hogy az Anglus Consulnak a' fia, de nem az, hanem az előbbi Anglus Vice Consulé, és a' Serailba hirtelzoltatott leányok testvérei neki. Az ifjút gyönyörű formájúnak írják, az öregebb leány 19 a' kisebb 10 esztendő. A' két elsőbbit, torkokra köst, mélyekre pisztolyt szegezve kényszerítették a' Keresztény vallásnak megtagadására, a' legkisebbet ismét elbótsátották. Az Audientziás szoba földszint volt, és valami haramja barlanghoz hasonlított. A' Dey lábait egymáson keresztül vetve és olyan környülállások közt ült a' földön, mint már meg irtuk. Nov. 23-dikán a' Sardiniai Consul és Vice Consul ismét az Admiralishoz folyamodtak; de mennyire elbámultak látván, hogy a' passust álnok lelkűségből úgy kivágták, hogy egy tenyérnyi is hibázott már most rajta. Az Admiralis elhalaványodva mondta, hogy ő azt a' munkát nem tselekedte. — Admiralis Ibrahim Reist tsak azért, hogy az első tanátsban azt mondta, hogy nints elengedő ok a' Confiscálásra, számkivetésbe küldötte a' Dey. A' többi úgy történt a' mit már közlöttük, tsak az a' Sardiniai Vice Consulal elragadott 15 esztendő leány, kit annak leányának irtunk, nem volt tulajdon leánya annak, hanem tsak a' keresztvzire ő tartotta azt.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

E r d é l y .

M. Vásárhely Jan. 18. dikán 1818.

Az Erdélyi N. Ország Rendei 1811-ben meghatározták, hogy ezen Országban 2 betegek' háza állíttassanak fel, egy Kolosvárt, egy M. Vásárhelyen, és ezen tzelnek elérésére az adozó népnek megterhelhetése nélkül, a' Nemesi Rendre szabott bizonyos quantum. De az ebből bejöheto summa későre gyülhetvén egybe, az igaz emberek baráttjai és buzgó hazafiak, fájdalom! már néhai Statuum Praeses Gróf Kemény Samu el ur ő Excja az Országos Betegeklázáinak az Ország Rendei által választott Fő Kormányozója, és a' kedves emlékezetű Gubernialis Consiliarius Gróf Teleki Jósef a' M. Vásárhelyt felállítandó Országos Ispotály" választott Directora, ezt nem várták, hanem telyes igyekezettel munkába vették a' betegek háza felállítást. Adakoztanak a' magokébol, és másokat is meghivtanak ezen közjóra tzelző intézet felsegillésére. — Találkoztanak is kevés számu ugyan, de buzgó felsegillőji ezen nemes tzelnek, kiknek segítségével kitsinyben ugyan de jól organizálva már 1812-ben Januarius holnap 21-én a' M. Vásárhelyi Betegek' háza megnyitott a' betegek befogadására. Ezen időtől fogva tsupán tsak egynéhány jóltevő emberek baráttjainak segedelmek által, a' nélkül hogy a' N. Ország Rendei által határozott summából valami az Ispotály fundusához jött volna, folytában vagyon ezen Intézet. — Főbb törvénye ezen Ispotálynak az, hogy abba a' betegek minden vallásra vagy nemzetre való tekintet nélkül vétessenek fel, és mind azok kik a' magok tehetetlen sorsokrol bizonyosság levelet mutatnak, ingyen tartassanak

és orvosoltassanak. — Ezen móddal az 1812. dik esztendő Januariussa 21. dik napjatoi számlálva az 1817. dik esztendő utolsó nappáig 528 betegek gyógyítottak, kik közül 305-ön meggyógyulva mentenek ki, 25 an holtanak meg, és ezen meg holtak között is tizenegyen olyanok voltak kik fel holtan vitettek vol be. — Az Ispotályban gyógyított betegek között voltak: R. Catholicusok 117 — Reformatusok 128 — Évangelicusok 7. — Unitariusok 5 — Görög Vallásu Unitusok 40 — Disunitusok 51.

Minden tiszta szeretetből származott álhatos és munkás akaratot kívánt következés szokott koronázni. — Példa ezen Institutum, — hogy mit tehetnek az emberiség és haza javára tsak kevés számu Hazafiak is, ha igaz buzgóság, munkás és álhatos akarattal és tisztán a' jó tzel elérésére való törekedés lelkesíti azokat. Legyen ez a' mi hazánkban az emberiség javára tzelző Intézetek egy nagy hegy' tetejéről most eredő hó gomojaja. Az embert szeretőnek elé tudtára adni a' tzel, melyet jólétével elősegélhet — itt tsak azokhoz szollunk. —

* * *

Kolosvárról Jan. 26. dikán.

Valamint egész Erdélyben úgy Kolosvárt is az Evangeliko - Reformatusok a' Milgos Fő Konsistorium Végzése szerént, Januarius 11. dikén ülték a' Reformatio' nevezetes harmadik Százados Innepét. A' felemelkedett Szívek, nem sok külső fényel ugyan, de buzgó lélekkel 's érzésekkel e' következendő rendel innepelték e' nagy napot. A' Szentegyházi Elöljárók, 's a' hit-sorsossai 's-számos mindenféle hitbeliek, a' nagy templomba felgyülvén, a' CV. dik Soltár elénekeltetett

Ezt követte így, a' mind két nemen lévő tanuló ifjúságtól 's több segítő Hangművészekről énekeltetett Kar-Ének. E' nagy nap és e' nevezetes tárgy, méltán érdemelt két beszédeket. Az elsőt T *Csizar Samuel* úr, a' Kolosvári Szent-egyház egyik érdemes Tanítója tartá; ki is felvévén tárgyal a' CV-dik 'Soltár elsőbb verseit tisztán 's éles elmével fejtegető „*mely fontos okok kötelezzenek egy Keresztényt az Isten nagy nevét magasztalni, hirdetni 's dicsőíteni.*” Az Ifjúság karjának ezt követő harmoniája után a' Sz. Széket T. T. *Szilágyi Ferentz* úr, — a' Kolosvári Collegium Rectora, 's ugyan ott közönséges Historiát, Romai, Görög 's Sidó nyelveket 's Regiségeket tanító tisztelt 's érdemekkel telyes Professor, foglalá-el. Beszéde azon tudománnyal tellyes fontosságot 's erőt lehellő, mely mind a' szívnek mind az értelemnek egy formán kedves, és mely mindenkori tulajdona a' tisztelt Professor úr beszédjének. Tudós és felemelkedett lélekkel mutogatás most „*a' Vallások különbségeit 's [a] Vallás tökéletesedhetését; a' Reformáció szükségességet voltát és idvességét szélját, 's a' Türedelmet a' Lelkiekben, mint ennek egy fő pontját; nyomosan ajánlá a' Hivőknek.*” A' Halgatókat, az ezen beszédek által nevelt luzgó [érzések, által tevék mintegy a' lefolytt idő azon nevezetes szakaszába, — 's így háládatos érzéssel áldozának kegyes Fejedelmeknek, kinek atyai szárnyai alatt szabadok a' gondolatok 's kinek kegyességének szüleménnye vala ezen Innep is. — Az ifjúság ezt követő Kar-Énekje bérekeszté az Innepet!!!

Elegyes Dolgok.

A' Londoni Udv. újság szerint *Sir John Lech* lett *Sir Thomas Plumer*

helyett Angliának Vico Cancellariusává; *Sir John Keane* pedig annak a' *St. Lucia* szigetén volt Kormányozónak, t. i. Generalmajor *Seymour*nak a' ki a' minapi Orkantól okozott szerentsétlenség alkalmatosságával megholt, helyébe tétett.

Sok Londoni újságlevelék igen nagyon kikélnék a' *Bedfordi* Hercege ellen, azért, hogy ez *Hone* számára bizonyos summa pénzt ajánlott. A' Courierkülönösen ilyen kérdést tesz fel ezért a' Hercegnek elébe: Ha a' Herceget vallás és erköltségség nélkül való emberek veszik körül, mit érnek azok a' nagy ősei jószágok, mellyeket a' Herceg olly nagy szorgalmatossággal iparkodik megősbítni.

A' legújabb Londoni tudósítások szerint Londonban Jan. 21-dikétől fogva a' külső dolgokra ügyelő Cancellariában három nap egy más után szüntelen Cabinetumi Tanács tartatott, mellyen a' Cabinetumnak tagjai mind jelen voltak. Minden ülés tovább tartott 3 óránál. 20-dikben Lord *Wellington* és Lord *Stuart* egymással a' hadi Cancellariában dolgoztak. Estve igen hosszú Conferentziát tartott Lord *Wellington* Lord *Castlereagh*.

B e t s.

Ő Cs. K. Apostoli Felsége az érdeket a' polgári élet minden rendiben illendően jutalmaztatni kész kegyelme szerint, Tek. Gyika Constantin Emanuel, és Gyika János Emanuel urakat a' Királyi-Szék és Haza eránt megmutatott fedbetellen és munkás hívségek tekintetéből *Désánfalva* HeLYsége örökös birtokával, és ezen birtokrol veendő Praedicatummal való éléssel méltóztott legkegyelmesebben megajándékozni.

Természeti küősség.

Calabrianak partjairól azt írják, hogy ott egy szörnyű nagyságú tengeri állatot láttak mostanában. Egynéhány hajósok, messzire olyan forma jelenést láttak a' tengeren, mintha valamely hajó égett volna; azért is azt gondolván hogy segítség kell, egyszeribe megindultak arra felé, a' merre a' világosságot látták: A' hajósok csak mennek mennek, azonban semmi hajót nem látnak, a' tűz is közelébb menvén hozzá, inkább valami fosforusforma világossághoz látszott hasonlítani. Egyszer pedig bizonyos távolságra tőlök a' víz alól sűrű füstöt láttak felemelkedni, és siket böggés forma hangot hallanak. A' habok körül belől olyan nagy mozgásban voltak, hogy tsónakaikkal a' partra kellett sietniük. Azt mondják ezek a' hajósok, hogy ez a' tengeri tsuda állat magosan felemelkedett, és ezután ismét igen nagy erővel vágta magát a' vízbe, úgy hogy a' víz olly nagyot löttsant, hogy a' mintőket is befetskendezte, egészen által áztak. Némellyek azt hiszik, hogy ez nem más állat lehet, mint az a' nagy kígyó, melyet az Amerikai vizekben láttak. De hihetőbb hogy tűzokádó hegy lehet ott a' tenger fenekén, a' melly nem is oly nagy ritkaság, az állatot a' nézők csak úgy gondolhatták oda, mint ilyen esetekben megszokott esni.

J e l e n t é s.

A' lötenyésztetés' és lovaglás' kedvelőjéhez.

Pesten egynéhány magános méneses gazdak össze állottak, és ollyan Intézetet állítottak fel, melly a' Magyarországi és Erdélyi nemzeti lovaknak istállóba való felállításokkal, megtanításokkal, és feltekerésükkel foglalkozkodik. De idegen lovak is felvételnek ezen Intézetnek is

oskolájába mind a' lovaglás' mind a' kocsikázási haszonvételre való elkészítés és megtanítás végett.

Ez a' társaság a' fenn álló jó fajtából erányos megtanítás által esmeretesebbé tennei, a' Magyarországi és Erdélyi lófa) betség mesterség által megbizonyítani, ez által tulajdon méneseiknek betség meg esmerteti kívánó polgártársainak alkalmatosságot adni kíván, hogy tulajdon lovaikat ezen Intézetben vagy magok ké formáltathassák, vagy az Intézetnek a' végett által adhassák, minél fogva egy esetben ezintúgy mint a' másikban az országban benn lévő jó ménesek mind jobban hirre kapnak; mind pedig valóság gal fellyebb emeltetnek.

Kiváltképpen pedig az ezen Társaságnak a' kívánsága, hogy Intézetének belső szerkeztetéséhez képpent a' Magyar Ifjuságnak alkalmatosságot szolgáltatson, a' lóval való bánás, és a' lovaglás' mesterségének, melly a' Magyarra nézve olly igen szükséges, fundamentomossan és tudományosan való megtanulására, — továbbá hogy ló nevelőket és tanítókat formáljon. Ehhez képest ollyan legényeket is felfogad ez az Intézet, kiket magános személyek ezen tudománynak megtanulására hozzá küldendének.

Ez az Intézet a' lovak, ezen mind a' földművelésre mind a' Statusra nézve felletto szükséges állatok eránt való szeretetnek elterjesztésére igen sokat tehet. De tsupán csak a' szíves gyámolítás, és költsönös munkálkodás segítheti mind magát a' Társaságot, mind pedig minden háziakat arra, hogy magoknak e' részben a' Statusra nézve valóságos érdemet szerezhessenek. *Pesten* Febr. 1-ső napján 1818.

H i r a d á s.

Méltóságos Gróf Tolnai Festetics György úr ö Exoja Uradalmainak Dir

rectiója által hírül adatik, hogy a' Keszthelyi Georgikonban a' Természet és a' Baromorvoslás Tudományainak Professora mellé egy Adjunctus kívánatik, kinek kötelessége leszen a' Természet Historiájának, a' Physicának, és a' Veterinaria vagy Barom Orvosi Tudományoknak Tanításában a' rendszerént való Professort suppléálni, és véle változtatva a' Barmok' orvoslására ügyelni, és e' végre a' környülállásokhoz képest az Uradalmaiba is ki menni; fizetése pedig szabad szállás mellett esztendőnként 1200 forintokra folyó pénzben vagyon határozva, annak bizonyos procentualis nagyságbitása, és a' Georgikoni próbatételek alkalmatosságával az igyekezethez mérsékelt Remuneratiók mellett. — A' kik ezen hivatalt elnyerni kívánják, azoknak a' nevezett tudományokban, nem külömben a' Daák nyelvben, mellyben azok itten tanittatni szoktak, jártosoknak kell lenni, és azon Tudományokrol ugy szintén jó erköltseikről való bizonyágleveleket elő kell mutatni. — Jelenthetik magokat vagy itten a' fent említett Directionál személlyesen, vagy levél által, vagy pedig a' Császári Királyi Bétsi, és a' Királyi Pesti Barom - Orvosi Institutumnak Tisztelt Elöljáróinál. Költt Keszthelyen Jan. 25. dikén 1818.

H i r a d á s.

Az Aradi Magyar Királyi Cameralis Praefectusság részéről, legfelsőbb rendelkezésnek következtében, e' következő Fiscalis jószágok, ugymint:

Tok, melly helységben találtnak 19 $\frac{3}{4}$ jobbágytelekek, 99 házhelyekkel, továbbá 25 zsellérek, 5,325 holdból álló erdőség 3 darabban, 29 $\frac{1}{2}$ hold szántó-föld, 14 $\frac{1}{4}$ hold rét, 1 Szilvás kert, 1 malom, 1 kortsma mellyben bort és pálinkát szoktak mérni; és áll 2 szobákból, 1 konyhábol, egy 12 darab marhára va-

ló istállóbol, 1 pajtából és kertből, úgy szinte egy mész égető kementze, és végre vámi haszon is van, melly utolsó az esztendeji jövedelem $\frac{1}{6}$ részének $\frac{1}{2}$ részéből áll.

Iltyó, melly helységben találtnak 21 $\frac{5}{8}$ jobbágytelekek 118 házhelyekkel, továbbá 25 zsellérek, mintegy 1,549 hold erdőség, egy 4 holdat 460 quadrat öiet tevő szőlőkert, 54 hold szántó-föld, 246 hold irtás, 1 káposztáskert, a' vámhaszon $\frac{1}{6}$ részének negyed része, egy bor, és pálinka kortsma, egy Uraságháza, mellyhez tartoznak 5 szoba, 1 kamara, 1 két száz akóra való pintze, egy 16 darab marhára való istálló, 4 pajta, 1 két száz mérős hombár; továbbá szarvas marhának és sertéseknek való ól, 1 pajta a' pálinka ház szükségire, és 3 kukoritzatartó kasok.

Szelisztye, melly helységben találtnak 9 $\frac{6}{8}$ jobbágytelekek, 59 házhelyekkel, továbbá 15 zsellérek, 878 $\frac{1}{2}$ hold erdőség, 86 hold szántó-föld, 40 hold rét, 3 hold irtás, 17 holdas szilvás kert, nem külömben egy vendégfogadó, a' Maros vizén egy malom, a' vámhaszon $\frac{1}{6}$ részének 4-ed része

e' f.eszt. Jun. 30. dikán Aradon a' Praefectusság épületében tartandó közönséges kötyavetyénél fogva 3 egymás után következő esztendőkre, ugymint az 1818. diké Nov. 1. ső napjától fogva az 1821. diké Oct. utolsó napjáig inclusive, a' többetigérőnek árendába fognak adattatni. Hogy azonban tudják előre is mihez tartani magokat azok, kiknek ezen árendához kedvek volna, egyszersmind e' következő feltételek is közönségesé tétetnek: 1) minekelötte valaki a' licitatiohoz büsättatna, meg kell neki mutatni, hogy van-e annyit érő jószága a' mennyit az árendapénz és akár a' jószágban akár pedig a' fundus instructusban minden esetre történhető kár lenne. 2) Az első kikialtás' alkalmatosságával, mind-

járt le kell a' Bánatpénznek 10/100 részét tenni, külömben licitálni sem lehet; végződven a' kótyavetye, ez a' pénz a' legtöbbet ígérőnek vagy visszaadódik, vagy az előrefizetendő árendapénzbe tudódik, a' többi Licitansoknak pedig tüstént visszaszolgáltatódik. 3) A' meghatározott árenda fizetési summát mindenkor fertály esztendőnként előre az Aradi Cameralis Perceptori kaszába le kell tenni, ha pedig ez a' fertály esztendőnek elején legfeljebb is 14 napnál tovább maradna: minden további megintés nélkül kitétetik az árendás az árendából. 4) Az árendából származható peres dolgokban, a' N. M. Magyar Kir. Udv. Kamara ítélete alá kell magát az Árendásnak vetni. 5) Az erdőknek megtartásáról és őriztetéséről az Uraság saját költségén fog gondoskodni, ellenben az árendás köteleztetik: 6) az Uraság épületeit reparáltatni, 's megjobbítottatni annélkül, hogy költsége megtérítettne; hanem minden nevezetesebb jobbitásnak a' rajzolatját felsőbb megvizsgálás és helybehagyás végett a' N. M. Magyar Kir. Udv. Kamarának be kell küldeni. 7) az Árendás minden árenda' elengedésről, vagy kárpótlásról lemondjon. 8) A' gazdasági eszközökről és a' fundus instructusrol az által adáskor egy Inventarium készitődik, — az épületek leiratnak, minden megbeszültek, úgy hogy elteivén az árenda ideje mindent ugyan azon állapotban, és betségben kell vissza adni. 9) Az általadás,

betség és visszavétel törvényes Vármegyei tanuk előtt esnek - meg. 10) Az árendásnak több feltételeit meg lehet mind Budán a' N. M. Magyar Kir. Udv. Kamaránál, mind pedig Aradon a' Praefectuságnál tudni. Budán Januárius 10-dikén 1818.

H í r d e t é s.

Kálozon T. N. Fehér Vármegyei méző városban a' reánk jövő Apsilisnek 14-dikén a' helybeli ser, és pálnha házok, ugy a' kereskedésbéli bolt is, a' hozzátsatolt Urasági jusokkal egyetemben licitáltatni fognak.

A' Serháznál vagyon hat szoba, két konyha, kamara, pintze, bolt, tágos serház, tsiráztató pintze. — A' Pálnka háznál vagyon két szoba, konyha, kamara, több kazánra való pálnka ház, egy alkalmatos kuttal. — A' két épület között vannak nagy ló, tehén, és göböl istállók.

A' kinek kedve lesz ezen haszonvételeknek kibérlésére a' reánk jövő Aprilisnek 15-dikén magát a' Kálozi Tisztseágnél jelentse. Költ Kálozon Jan. 20-dikán 1818.

Tudományos Jelentés.

A' Prof. Szlemenits úr Discussiójára, mellyet irt a' Ratio Jurisprudentiae nevű munkátska ellen, a' felelet már felső helyen Revisio végett beadatott, és rövid idő mulva ki fog nyomtattni.

8 száz forint huszas pénzért, adtak Váltó ezédulában: —
 Februárius 6-dikán 298 $\frac{1}{2}$ — 7-dikén 298 $\frac{3}{4}$ — 9-dikén 297 $\frac{1}{2}$ — forintot